

**Høgskulen
på Vestlandet**

BACHELOROPPGAVE

Ungdom, musikk og miljøterapi

Adolescents, music and milieu therapy

Barnevern

BSV5-300

**Avdeling for samfunnsfag/Institutt for barnevern, sosialt arbeid og
vernepleie**

26.05.2017

Antall ord: 8299

Kandidatnummer 201

Malin Løvholm

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jfr. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Summary

The aim of this study was to explore how music can be used as a resource in milieu therapeutic work with adolescents living in a child welfare institution. Through literary studies I have found that music plays a crucial role in the life of adolescents based on the qualities the music holds in relation to emotion- and moodregulation, construction of identity and sense of agency. Music contributes substantially to adolescents mental health. Based on this, I emphasize that facilitating youth music use in everyday life as part of a differentiated treatment through listening to music, sharing music memories and experiences may prove beneficial. There is currently little research done by child welfare professionals regarding this topic/theme. This I think is an unexplored resource area for which we need more research going forwards.

Keywords: Adolescence, music, milieu therapy, child welfare, institution, agency, identity, emotions.

Innhold

1.0 Innledning.....	4
1.1 Begrunnelse for valg av tema og førforståelse	4
1.2 Presentasjon av problemstilling	5
1.2.1 Begrepsavklaring	5
1.3 Oppgavens disposisjon og oppbygging.	6
2.0 Litteratur kapittel – Musikk og ungdom.....	6
3.0 Metode	8
3.1 Litteratur og søkeprosess	9
3.2 Valg av litteratur	9
3.3 Empiri	10
3.3.1 Musikk – Fortelling – Fellesskap av Viggo Krüger.....	10
3.3.2 The role of music in adolescents’ mood regulation av Saarikallio & Erkkilä	11
3.3.3 Musikk og identitet av Even Ruud	12
4.0 Teori.....	13
4.1 De psykologiske funksjonene musikk har for ungdom av Suvi Laiho	13
4.1.1 «Interpersonal relationships»	13
4.1.2 «Construction of identity and conception of self».....	14
4.1.3 «Agency: Control, competency, and self-esteem»	14
4.1.4 «Emotional field»	15
5.0 Drøfting.....	15
5.1 Agency / Handlekraft.....	16
5.2 Emosjons- og humørregulering	18
5.3 Identitet.....	20
6.0 Oppsummering.....	23
7.0 Litteraturliste.....	24
7.1 Kilder hentet fra internett	25

1.0 Innledning

Ungdommer konsumere musikk i store mengder og anser musikk som en viktig del av sin tilværelse (Christenson and Roberts, 1998; Christenson et al., 1985; North et al., 2000; Zillman and Gan, 1997, ref i Saarikallio and Erkkilä, 2007, s. 89). Musikk er en ressurs ungdom bruker aktivt i hverdagslivet for å dekke ulike behov som humør regulering, utvikling, utforskning og styrking av identiteten, til å uttrykke følelser og for å regulere nærhet og isolasjon (Fugle, 2012; Saarikallio & Erkkilä, 2007; Ruud, 1997; Laiho 2004). Musikk har en viktig rolle i ungdommers liv, dette gjør det underlig at bruk av musikk i barnevernsfaglig arbeid ikke er mer utbredt (Krüger, Bolstad & Stige, 2016). Vi bruker friluftsliv og fysisk aktivitet i vårt miljøterapeutiske arbeid med ungdom på institusjon uten å hyre inn spesialister, dette er fordi vi vet om de positive effektene dette kan ha. Teori (Halvorsen, 2010) viser at det kan være tjenlig å bruke musikk på linje med friluftsliv og fysisk aktivitet uten at vi trenger musikkterapeuter. Erfaringen min er likevel at vi regulerer ungdommens musikk bruk, spesielt i fellesarealer. Dette har gjort meg nysgjerrig på hvordan vi kan bruke musikk i miljøterapeutisk arbeid på barnevernsinstitusjon, og i så fall hvordan? Ved hjelp av Laihos teori om musikkens psykologiske funksjoner vil jeg prøve å belyse dette spørsmål. Som empirisk grunnlag har jeg valgt tre studier om ungdom og musikk. Jeg ønsker å drøfte utfra mine egne erfaringer og ved hjelp av teori og empiri for å få en bedre forståelse for bruken av musikk i miljøterapeutisk arbeid. Som et resultat av mitt arbeid med å se de valgte studiene og teori om musikkens funksjoner i sammenheng, har jeg valgt å fokusere på tre temaer; Agency/handlekraft, emosjons- og humørregulering, og identitet.

1.1 Begrunnelse for valg av tema og førforståelse

I min praksis på barnevernsinstitusjon for ungdom med rus-, kriminalitet-, og atferdsvansker fikk jeg erfare at det var lite målrettet bruk av kreative miljøterapeutiske aktiviteter, som for eksempel musikk, dans og drama eller håndverks aktiviteter. Krüger, Bolstad og Stige (2016) skriver at musikkterapi er lite utbredt som tilbud i barnevernet. Dette stemmer overens med erfaringene jeg fikk i praksisen min. Det var tilgang til flere instrumenter der jeg jobbet, men inntrykket mitt av deres bruksområde var at de fra tid til annen ble brukt som underholdning eller ble stående til pynt. Det ble heller ikke lagt særlig vekt på bruk av musikk i arbeid med

barn og unge i utdanningen min. Dette har gjort meg nysgjerrig og jeg ønsker å skrive en oppgave om hvilken funksjon musikken har for ungdom og hvordan den kan brukes som ressurs i miljøterapeutisk arbeid.

1.2 Presentasjon av problemstilling

«Hvordan kan musikk brukes som ressurs i miljøterapeutisk arbeid med ungdom på barnevernsinstitusjon?»

Jeg ønsker å svare på problemstillingen ved hjelp av to under spørsmål:

1: *«Hvilken funksjon har musikk for ungdom?»* og 2: *«Hvordan kan kunnskap om musikkens funksjoner brukes i miljøterapeutisk arbeid?»*

1.2.1 Begrepsavklaring

Når jeg skriver om miljøterapi så går jeg ut ifra Larsens definisjon av begrepet; at den primære miljøterapeutiske oppgaven er å tilrettelegge miljøet rundt ungdommen for å gi den unge muligheter til å arbeide med sin utvikling og forandring. Dette gjøres mulig gjennom tilrettelegging av fysiske, psykiske og sosiale faktorer i miljøet. Noe som kan legge grunnlaget for personlig vekst og utvikling hos den enkelte, ved å ha tydelige og tilbakevendende strukturer og relasjoner (Larsen, 2004, s.25). Larsen (2004) presiserer i sin definisjon at miljøterapi består av to deler. Miljødelen handler om å legge til rette og organisere, og terapidelen dreier seg om å utvikle og forandre. Selv om miljøterapeutens oppgave er å skape mulighet for at de unge kan jobbe med sin utvikling og endring, er det ikke miljøterapeuten som skal «endrer» ungdommen, men setter i gang prosesser og legger til rette for at ungdommen kan gjøre denne jobben selv. (Larsen, 2004). Stillingsbetegnelsen miljøterapeut brukes gjerne om den som har en treårig høgskoleutdanning. (Sollesnes, 2016, s. 106). I denne oppgaven bruker jeg begrepene miljøterapi og miljøterapeutisk arbeid synonymt.

Videre brukes begrepet ungdom, med dette mener jeg; jenter og gutter i alderen 13 – 20 år.

Når jeg i oppgaven skriver barnevernsinstitusjon tar jeg utgangspunkt i den typen institusjon jeg har erfaring fra. Kollektiv for ungdom med rus-, kriminalitet og atferdsvansker, med has-

selapedagogisk tilnærming og medlever turnus (Halvorsen, 2010). Kollektiver med Hasse-
lapedagogisk tilnærming har fokus på at ungdom med problemer skal lære seg å fungere sam-
men med andre. På bakgrunn av dette blir det lagt opp til aktiviteter som har som formål å gi
ungdommen kollektiv trening og opplevelser av mestring, som for eksempel friluftsktivite-
ter, kulturelle aktiviteter og/eller daglige gjøremål. Det er også fokus på å gi ungdommen tro
på seg selv og framtiden. Derfor trenger de unge omsorg og støtte. Som miljøterapeut må man
signalisere en tro på de unge og at man akkurat derfor har forventninger til dem (Halvorsen,
2010, s. 117-118). Ungdommene som er plassert på barneverninstitusjonen jeg har erfaring fra
er plassert på § 4-24, §4-25 og §4-26 (eventuelt i kombinasjon med § 4-12) i bvl (Barnevern-
loven, 1992). Institusjon og barnevernsinstitusjon brukes i denne oppgaven synonymt.

1.3 Oppgavens disposisjon og oppbygging.

Jeg vil starte med et litteraturkapittel hvor jeg går igjennom tidligere forskning og diskusjo-
nene inne feltet musikk, i henhold til musikk og ungdom. Deretter presentere jeg valg av me-
toden og fremgangsmåten i studiet mitt. I teorikapittelet vil jeg gi en klargjøring av hvilken
teoretisk og faglig plattform jeg tar utgangspunktet i for videre drøfting av problemstilling.
Deretter vil jeg gjennom drøfting av empiri og teori opp mot problemstilling søke å få en
bedre forståelse av temaet og problemstillingen om hvordan ungdommer bruker musikk i sin
hverdag og hvordan miljøterapeuter kan bruke kunnskapen om musikkens funksjoner til å
jobbe med disse innen miljøterapi, her vil jeg fokusere spesielt på tre temaer; Agency/handle-
kraft, emosjons- og humørregulering og identitet.

2.0 Litteratur kapittel – Musikk og ungdom.

I NOVA Rapport 9/2014 går det frem at barnevernsbarn kommer dårligere ut sammenlignet
med andre grupper. Unge voksne, spesielt de med atferdsvansker og rusproblemer ser ut til å
streve mer med å få til gode overganger til voksenlivet. Mange av de unge avbryter skole-
gangen, har lavere utdanning, mindre inntekt og blir oftere avhengig av offentlige ytelser
(NOVA rapport 9/14). Det er derfor stadig behov for å utvikle gode og robuste tiltak, noe som
gjør det viktig å arbeide målrettet med godt tverrfaglig og tverretatlig samarbeid. Målrettet
bruk av musikk og musikkterapi er lite utbredt i norsk barnevern praksis. (Krüger & Stige,

2013). I innstilling om langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024 peker Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomité på at; «Norge bør sette seg høye mål, ikke bare for de etablerte disipliner og profesjoner innen helsevesenet, men også artikulere en ambisjon om kunnskapsbasert innovasjon i utvikling av nye relevante tilbud og tjenester, slik som velferdsteknologi og musikkterapi», og i et representatforslag (dokument 8:97S (2016/2017) fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien og Kjersti Toppe står det at implementeringa av musikkterapi i Norge er mangelfull og at Norge ligger langt tilbake forhold til land det er naturlig å sammenligne med. I Storbritannia har musikkterapi vært en offentlig godkjent profesjon siden 1997.

Forskningen innen musikkterapifeltet er bred. Den strekker seg fra forskning om hvordan musikk påvirker kroppen og hjernefunksjoner, til de psykologiske og sosiale egenskaper musikken innehar. Tidsskriftet «Circulation» publiserte i 2008 en studie om hvordan blodårer reagerer på «lystig musikk» (min oversettelse). Der kom det frem at armens pulsårer utvidet seg i løpet av en halvtime med lytting til denne typen musikk, like mye som ved rolig trening. Lytting på angstskapende musikk, på den andre siden, fikk blodårene til å trekke seg sammen (Schei, E. «Helsebegrepet - Selvet og cellen», 2009, s.12). Susan Hart (2009) forklarer ut fra nyere forskning om hjernen at overveldende følelser og minner bryter ned positive følelser og evner til nærhet. Til dette skriver Fugle (2012) at man må finne måter å regulere det autonome nervesystemet på for å hindre dette. Van Der Kolk (2006) hevder at kreativ aktivitet som musikk, dans og drama er spesielt viktige redskaper i arbeid med utsatte barn og unge. Kreative aktiviteter skaper ikke alarmberedskap i hjernen og stopper på den måten heller ikke tilgang til opplevelser eller mulighet til lek og utvikling. På denne måten gir nettopp kreativ aktivitet tilgang til opplevelser, samspill, lek, utvikling og læring (Fugle, 2012, s.31).

Ungdomstid kan sees på som en rekke overganger hvor forandringer i forhold til identiteter er sentrale. Erik H. Erikson forklarer i sin teori om psykososiale faser (livskriser) hvorfor utvikling av individets (ego)identitet er viktig og hvilke konsekvenser det får hvis utfallet av denne krisen er ugunstig. Livskrisen som oppstår i tenårene er; identitet versus forvirring (ca.14 – 20 år). I søken på identitet vil vi se ungdom veksle mellom ulike typer atferd, for eksempel sterk tro på seg selv i én situasjon og avhengighet til voksne (foreldre) i en annen. Et gunstig utfall vil være opplevelsen av mening og forutsigbarhet i livet, der individet opplever å være en aktør som har kontroll over eget liv. Et ugunstig utfall av denne krisen vil på den andre siden være rolleforvirring. Ungdom som opplever rolleforvirring kompenserer for usikker

(ego)identitet gjennom å knytte seg til grupper som kan tilby en identitet med bestemte kulturer og ideologier (Erikson, 2000, ref i Håkonsen, 2014, s. 57-59). Identitet henger sammen med opplevelsen av sammenheng. Et viktig grunnlag for kontinuitet er stabilitet i det nære nettverket, men kontinuitet er også en indre følelse av sammenheng mellom individets følelse av seg selv over tid. (Håkonsen, 2014, s. 59). Forskere peker blant annet på at musikk kan være en ressurs for ungdommer til å skape seg identitet gjennom musikklytting (Laiho, 2004). Tarrant (2006) forsket på hvordan ungdom bruker musikk til å definere seg selv som individer med tilhørende ungdomsidentitet (Tarrant, 2006). Litteraturen viser at ungdom særlig bruker popmusikk for å skape individuell og kollektiv ungdomsidentitet. Ruud (red, 2009) peker på at musikk står sentralt i livet til mange unge, gjennom deltakelse i musikkaktiviteter og utforming av egne uttrykk og gjennom lytting og samtale om musikkopplevelser. Ungdom er ikke passive lyttere, men bruker musikk, tekst, sjanger og artister målrettet og aktivt. (Ruud, 1997; Fugle, 2012, s.66). Litteraturen beskriver også hvordan musikk er en ressurs for ungdommen til å forstå seg selv og handlingene sine (Krüger & Stige, 2013). Musikk kan også skape mening i livet til den unge, fungere som emosjonsregulerende, etablere handlingsmuligheter og egenomsorg (Saarikallio og Erkkilä, 2007). Musikkens betydning for ungdom i overgangsfaser i livet ser ut til å være bredt dokumentert (Ruud, 1997). Når det er sagt mangler vi forskning på hvordan musikk kan brukes i barnevernfaglig sammenheng og/eller i miljøterapeutisk arbeid. Litteraturen jeg har funnet er hovedsakelig fra musikkterapeuter (ikke barnevernspedagoger) som forsker på bruk av musikkterapi i arbeid med barn og unge. Det ser ut som vi trenger mer forskning om bruk av kreative aktiviteter som ressurs og hvordan vi som barnevernspedagoger kan utnytte disse aktivitetene målrettet i vårt arbeid. Ved at denne oppgaven fokuserer på hvordan musikk kan brukes som ressurs i miljøterapeutisk arbeid med ungdom, søker jeg å gi et bidrag til denne kunnskapsmangelen.

3.0 Metode

I arbeidet med mitt tema og min problemstilling, har jeg valgt litteraturstudie. En oppgave skrevet med litteraturstudie som metode er i all hovedsak at oppgaven blir bygget på skriftlige kilder som allerede eksisterer. Det vil si at min oppgave blir skrevet med utgangspunkt i forskning som allerede er gjort angående ungdom og musikk (Dalland, 2012, s.223). En litteraturstudie brukes når man ønsker få en kunnskapsoversikt over et tema. På den måten finne ut hva forskningen sier om dette temaet. Jeg ser at ideelt sett ville en kvalitativ studie kunne

ha løftet studiet mitt ved å gi meg direkte innblikk i ungdommers erfaringer og opplevelser. Det er ikke tillatt for oss som skriver bacheloroppgave å intervju barn under 18 år, pårørende eller klienter, på bakgrunn av dette, omfang og tid har jeg derfor valgt litteraturstudie. Jeg mener dette vil være tilstrekkelig for å svare på min problemstilling ettersom det finnes forskere som har undersøkt temaet jeg er interessert i å lære mer om.

3.1 Litteratur og søkeprosess

Forskningen jeg har brukt har jeg funnet i artikler, bøker, rapporter og tidsskrifter. I søkeprosessen brukte jeg mest databasen «Oria», jeg fikk flest treff i denne databasen med mine søkeord. Eksempel på søkeord jeg brukte på engelsk er: Music therapy AND child welfare og Music* AND adolescent* (både med og uten; AND identity*). Og norske søkeord var musikk* AND barnevern og Musikkterapi* AND ungdom*. Dette var de søkeordene som ledet til artikler som var relevante. I tillegg er store deler av litteraturen jeg har brukt fra referanser i bøker og artikler. Litteraturlister har vært veldig nyttig for å finne det som har vært relevant for min problemstilling.

3.2 Valg av litteratur

Når jeg har funnet litteratur har jeg vært bevisst på å undersøke utgivelsesåret til kildene. Informasjonen jeg bruker som utgangspunkt i min oppgave ikke er utdatert eller at det har kommet nyere forskning i ettertid som sier noe annet. Selv om dette er et godt utgangspunkt for å skape diskusjon og drøfting har jeg valgt å bruke nyere forskning, med unntak av noen kilder. Disse er bøker og/eller artikler som er «klassikere» innen feltet som mange teoretikere siterer og/eller refererer til. Eksempel på dette er Even Ruud sine publikasjoner, spesifikt «Musikk og identitet» (Både artikkelen og boka fra 1997). Andre viktige kriterier jeg har hatt er at et eller flere av elementene jeg er opptatt av i problemstillingen blir adressert i litteraturen jeg fant. Eksempler på dette er at temaene ungdom og musikk, eller musikkens funksjoner var sentrale i artiklene. Ungdom som har eller har hatt kontakt med barnevernet var noe jeg lette etter, dette var vanskelig å finne. Derfor var de som hadde intervju med ungdom om musikk generelt var interessant, dette gir også muligheten for å se om det er noen forskjeller mellom «vanlige ungdommers» bruk av musikk og «barnevernsungdommers» bruk av musikk. I oppgaven har jeg tatt i bruk både internasjonal og norsk litteratur. Alle kildene er vurdert med

tanke på kvalitet. Jeg har tatt utgangspunkt i kvalitetsbegrepene reliabilitet og validitet. Reliabilitet viser til hva som er pålitelig. Her har jeg vektlagt om kildene jeg har er til å stole på. For at en kilde skal være reliabel må de ulike leddene i en prosess være frie for unøyaktigheter. Jeg har derfor valgt litteratur som er publisert i fagfelleverderte tidsskrifter og funnet forskere med gode meritter. Med validitet menes relevans. Det vil si at kildene jeg har valgt å bruke må ha relevans og være gyldig for problemet som jeg undersøker. Her har jeg vektlagt at både kilden, men også dataene jeg utnytter fra kilden er relevant for å belyse min problemstilling (Dalland, 12/13, s. 52 & 120).

3.3 Empiri

Som empirisk grunnlag har jeg valgt 3 studier jeg kan bruke til å belyse tema og problemstilling; Viggo Krüger «*Musikk – fortelling – fellesskap. En kvalitativ undersøkelse av ungdommers perspektiver på deltagelse i samfunnsmusikkterapeutisk praksis i barnevernsarbeid*» fra 2012, Suvi Saarikallio og Jaakko Erkkiläs «*The role of music in adolescents' mood regulation*» fra 2007 og Even Ruuds «*Musikk og Identitet*» fra 1997. Jeg har valgt to norske forskere på bakgrunn av at jeg skriver om en norsk ungdom på norske barnevernsinstitusjoner, men jeg har valgt å trekke inn relevant internasjonal forskning som jeg føler er informativt i forhold til mitt tema og er et godt grunnlag for videre drøfting.

3.3.1 Musikk – Fortelling – Fellesskap av Viggo Krüger

Viggo Krügers doktoravhandling «*Musikk - Fortelling - Fellesskap. En kvalitativ undersøkelse av ungdommers perspektiver på deltagelse i samfunnsmusikkterapeutisk barnevernsarbeid*». Denne studien bygger på kvalitative intervju med 15 ungdommer. Felles for de intervjuede ungdommene er at de har alle erfaringer fra barnevernsinstitusjoner, de har mottatt tilbud om ukentlig musikkterapiaktiviteter (musikk- eller teateraktiviteter, som individuelle musikkterapitimer, spille i rockeband eller i revygruppe) over perioder på 3 måneder eller mer og var i prosessen av å flytte ut fra institusjon eller mottok ettervern i regi av det offentlige barnevernet. Informantene var i alderen 18 til 23 år. Jeg har valgt å bruke to av kapitlene i avhandlingen ettersom disse er mest relevante for drøftingen av min problemstilling. Kapittel 4; «*Ungdommens fortellinger om egen barnevernsidentitet*» og kapittel 5; «*Ungdommenes fortellinger om musikkerfaringer og musikkbruk*».

Reliabilitet og validitet

Grunnen til at jeg opplever at Krügers doktoravhandling er relevant er for det første målgruppen han bruker i undersøkelsen, ettersom jeg skriver om ungdom på institusjon. Krüger har samlet interessant og relevant data om hvordan ungdom opplever opphold på barnevernsinstitusjon. For det andre viser han hvordan ungdommen bruker musikk og hvordan musikk kan påvirke ungdommens selvbilde. Dataene Krüger har kommet frem til kan hjelpe meg å belyse mine spørsmål om musikkens funksjoner for ungdommer spesifisert mot ungdom med barnevernserfaring, som er et viktig element i min oppgave.

Kapitlene jeg benytter er del av en publisert doktorgrad. Viggo Krüger er førsteamanuensis ved Universitetet i Bergen, Griegakademiet ved Institutt for musikk. Krüger har flere publiserte fagartikler innen musikkterapi fagfeltet. Krügers interesse for musikk og bruk av musikk i arbeid med ungdom kommer av at han er utdannet musikkterapeut. Jeg vurderer derfor kilden til å være pålitelig.

3.3.2 The role of music in adolescents' mood regulation av Saarikallio & Erkkilä

«*The role of music in adolescents' mood regulation*» av Suvi Saarikallio og Jaakko Erkkilä fra 2007. De har gjort en kvalitativ studie angående ungdoms personlig bruk av musikk for å regulere humør. De skiller humør regulering fra følelses regulering. De skriver at humør er generelt ulikt fra følelser på bakgrunn av lengden og mangel på spesifikt grunnlag. I tillegg er humør ansett å være en indikator på interne tilstander, mens følelser på den andre siden reflekterer eksterne tilstander (Saarikallio & Erkkilä, 2007, s. 90).

Datamaterialet i studien ble samlet inn ved bruk av gruppe intervjuer og oppfølgingskjemaer. De 8 ungdommene (informantene) ble delt i to grupper. Den ene gruppen besto av 14 åringer, to gutter og to jenter. Den andre gruppen besto av 17 åringer også to gutter og to jenter. Felles for disse ungdommene var at de aktivt laget egen musikk og/eller hadde en interesse av å lytte til musikk. Begge gruppene hadde 2 intervjuer som varte i cirka en og en halv time hver. Hver ungdom tok med en CD som var viktig for dem, med utgangspunkt at disse skulle diskuteres i intervju sammenheng. Det var en uke mellom hvert intervju, i mellomtiden fylte ungdommen ut oppfølgingskjema. Oppfølgingskjema fyltes ut hver gang de engasjerte seg i musisk aktivitet, totalt sett ble 120 skjemaer levert.

Reliabilitet og validitet

Saarikallio og Erkkiläs (2007) studie er relevant for å se hvordan ungdommer aktivt bruker musikk og på hvilken måte dette gjøres av dem. Selv om ungdommene de har intervjuet ikke har noen barnevernserfaring er dataene de har samlet interessant å bruke forhold til drøfting av ungdommers bruk av musikk når det kommer til å regulere humør.

Jeg vurderer artikkelen til å være reliabel. Artikkelen «*The role of music in adolescents' mood regulation*» ble publisert i et nivå 2 tidsskrift, *Psychology of Music*, i 2007. Dr. Suvi Saarikallio jobber som forsker og foreleser på University of Jyväskylä, Department of Music. Hennes forskning er blitt publisert flere ganger. Jaakko Erkkilä er professor i *music therapy* ved *the department of music at the University of Jyväskylä (UJy)*. Han fikk sin doktorgrad i 1997. Erkkilä har også flere publiserte fagartikler.

3.3.3 Musikk og identitet av Even Ruud

Boka «*Musikk and identitet*» av Even Ruud fra 1997. Til sammen 60 musikkterapi studenter deltok i undersøkelsen. Den første gruppen på 20 studenter lagde en samlekassett med 10 til 15 musikalske verk som hadde hatt betydning for de i livet deres. Basert på kassetten hadde Ruud intervjuer med disse studentene på ca. time pr pers. Den andre gruppen på 40 studenter skulle i tillegg til kassetten, legge ved kommentarer til musikken de hadde valgt på et 10 siders maskinskrevet dokument. 4 underkategorier av *musikk og identitet* ble identifisert basert på studentenes musikk-historier. 1) *Musikk og personlig rom*, 2) *Musikk og sosiale rom*, 3) «*tid og sted*» og 4) *transpersonlig rom* (Ruud, 1997, s. 4).

Reliabilitet og validitet

Boken til Ruud (1997) er relevant for å kunne se på ulike sider av hvordan ungdom bruker musikk. Ruuds informanter er musikk studenter, ikke ungdom med barnevernserfaring. Jeg anser likevel denne som relevant ettersom hvordan musikk brukes i identitetsarbeid er hovedtema og blir diskutert i dybden.

Even Ruud er utdannet innen musikkvitenskap og musikkterapi. Han er professor ved Institutt for musikkvitenskap ved Universitetet i Oslo. Han er også professor II i musikkterapi ved Norges musikkhøgskole og adjungerende professor ved Institutt for kommunikasjon ved Aalborg Universitet. Ruud har skrevet flere bøker innen feltene musikkpedagogikk, musikkterapi,

samt musikk, medier og kulturforståelse. Hans bøker er oversatt til mange ulike språk. Jeg anser denne kilden for å være reliabel Ruuds forskning blir referert til og sitert av en rekke teoretikere og forskere innen ulike fagfelt.

4.0 Teori

4.1 De psykologiske funksjonene musikk har for ungdom av Suvi Laiho

Jeg har valgt å bruke Suvi Laihos «*The psychological functions of music in adolescence*» fra 2004 som teoretisk grunnlag for å drøfte min problemstilling. Grunnen til at jeg bruker denne litteraturgjennomgangen er fordi Laiho gir en utfyllende vurdering av hvordan ungdom bruker musikk som er ment å brukes som rammeverk for økt forståelse som er det jeg søker i min oppgave.

Laiho (2004) har kategorisert hvilke psykologiske funksjoner musikk kan ha for ungdom ut fra en litteraturgjennomgang av nyere forskning på emnet. Grunnlaget for å skape modellen var for å gi et psykologisk rammeverk for å kunne studerer grunnene til musisk atferd i tenårene og for å få økt forståelse av musikkens helsefremmende effekter. Modellen er en teoretisk kategorisering av tidligere forskning fra ulike fagfelt av musikk psykologi, sosiologi, medieforskning og musikkterapi. De fire hovedtemaene som gikk igjen var emosjonell, interpersonlig forhold, identitet og agency (handlekraft). Disse tilbakevendende psykologiske temaene former de fire kategoriene i modellen. Kategoriene representere ulike psykologiske mål eller funksjoner som er sentrale i ungdoms utvikling og mentale helse, som kan bli støttet av musikalsk aktivitet.

4.1.1 «*Interpersonal relationships*»

Denne funksjonen handler om muligheten musikken har til å vekke følelser av tilhørighet, deling av felles opplevelser gjennom lytting og deltakelse. Laiho (2004) skriver at musikk promoterer evnen til å balansere behov for nærhet og isolasjon, fordi musikken styrker følelsen av samhørighet med både foreldre og venner, men kan på den andre siden gi muligheter for privatliv og separasjon fra andre (Laiho, 2004, s.52). I sosiale settinger kan felles opplevelser av musikk fremkalle følelser av samhold og tilhørighet. Å lyttet til musikk med venner, syng

i kor eller være på konsert gir muligheter til å dele følelser og erfaringer. Gjennom slike kollektivt-emosjonelle opplevelser kan ungdommen føle dype bånd med andre (Laiho, 2004, s.52). Videre skriver hun at musikk har blitt sett på som en måte å uttrykke opposisjon mot voksenkultur og frihet fra autoritet. Musikalske preferanser kan bli sett på som en måte å identifisere seg med sosiale grupper og deres verdier. På den andre siden er behovet for privatliv høynet i tenårene og musikk er et viktig middel for å oppnå dette. Det primære lyttemiljøet for en ungdom er i ensomhet (Larsen & Kubey, 1983; North et al., 2000, ref i Laiho 2004).

4.1.2 «Construction of identity and conception of self»

Musikkens potensiale til å fremme endring og styrking av identitet, og konsept av selvet. Laiho (2004) peker på at musikk er ofte følt som noe personlig. Musikalsk aktivitet kan sees på en måte å oppleve noe av selvet i et eksternt objekt. Ungdomstiden assosieres med økt selvrefleksjon, musikk kan brukes for å utforske det private selvet ungdom har et ønske om at musikken skal føles personlig (Laiho, 2004, s.54). Videre kan bruk av musikk styrke det eksisterende konseptet av hvem man er, ved å støtte følelsen av at man er det samme uavhengig av tider og steder (Laiho, 2004, s.54). Musikken kan brukes som et redskap til å utforske, definere og hylle vår «sense of self» og få oss til å føle oss mer fullt som oss selv. På den andre siden kan musikken være et sterkt middel for å (symbolisere og) kommunisere (for en selv og) til andre noe om hvem man er, gjennom deling av favoritt plata eller en selvkomponert sang (Erkkilä, 1998, ref i Laiho, 2004).

4.1.3 «Agency: Control, competency, and self-esteem»

Vi har ikke noe godt ord for *agency* på norsk, det nærmeste vi kommer er kanskje ordet «handlekraftig», men ordet *agency* blir også brukt på norsk. Det som ligger i ordet er at man føler at man er den som handler i eget liv. En følelse av å ha kontroll over seg selv og livet sitt. «*Agency is a feeling of being the commanding, competent, and successful actor of one's own functioning.*» (Laiho, 2004, s.55).

Laiho (2004) forklarer hvordan musikk er en måte for ungdommer å kontrollere miljøet på. De kan velge tid og sted, så vel som hvilken sang og hvor høyt de ønsker å spille. Bruk av musikk mens ungdommen gjør plikter kan gi en følelse av autonomi og personliggjøring for

dem (Slobode & O'Neill, 2001, ref i Laiho, 2004). På den andre siden kan musikkaktiviteter gi erfaringer av læring og mestring for ungdommene kan dette være meningsfullt og gi dem tro på egne ferdigheter og høynet selvtillit (Laiho, 2002, ref i Laiho, 2004). Et annet aspekt hun nevner er evnen til å regulere egne følelser. Å bruke musikk til å regulere humør kan gi en følelse av selvkontroll og «agency». Evnen til å føle at man har kontroll og at livet er overkommelig bidrar til en følelse av sammenheng (Antonovsky 1987, ref i Laiho, 2004) og er et viktig aspekt i forhold til helse.

4.1.4 «Emotional field»

Den emosjonelle funksjonen er den viktigste i ungdomstiden. Følelser relaterte formål er det primære grunnlaget for å delta i musikalsk aktivitet. Laiho (2004) påpeker at musikk er godt egnet til følelserregulering fordi den har evnen til å påvirke kognitiv og kroppslig utvikling, så vel som definering av selvet. Musikk kan skape en ønsket atmosfære og sette en person i riktig humør for nesten enhver aktivitet eller situasjon (Laiho, 2004, s.56). Videre nevner hun at musikk er en trygg måte å tillate seg selv å konfrontere og oppleve dype og sterke indre følelser, på den måten kan musikk være et effektivt redskap å bruke for å konfrontere alle typer følelser. På den andre siden brukes musikk mer «trivielt». Energisk musikk er foretrukket å høre på når ungdom skal ut eller gjør seg klar til sosiale begivenheter (DeNora, 1999; Laiho, 2002, ref i Laiho 2004). Musikk brukes også for å skape balanse i hverdagen, som avslapping etter skolen eller for å distansere seg fra nåværende situasjoner og bekymring (Laiho, 2002, ref i Laiho 2004).

Det går frem av Laihos teori at musikk er et allsidig verktøy ungdom bruker i mange situasjoner i hverdagslivet. Musikken ser ut til å ha stor betydning for ungdom, så videre i drøftingsdelen ønsker jeg å gå dypere inn i hvordan musikken brukes og hvordan vi som miljøterapeuter kan bruke denne kunnskapen i vårt arbeid med ungdom på institusjon.

5.0 Drøfting

Bruk av friluftsliv og fysisk aktivitet har lenge vært en viktig del av miljøterapeutisk arbeid. Fysisk aktivitet og friluftsliv har mange helsefremmende elementer. Halvorsen (2010) påpeker flere ulike positive begrunnelser for bruk av friluftsliv i forhold til ungdom. Kollektiv tre-

ning, evnen til å lære seg å vente på tur, tilpasse seg andre og samarbeide, utvikling av sensitivitet og empati når det oppstår situasjoner som påkaller de unges omsorg for hverandre, verdifulle mestringsopplevelser og relasjonsbygging, for å nevne noen (Halvorsen, 2010, s. 75 – 77). Vi tar ungdommer med ut på tur eller treningssenter for å bruke energi, for å få snakket ut og hjelpe de å klare hodet, fordi vi vet at det er fordeler ved å få i gang blodsirkulasjonen og/eller få frisk luft. Dette er verktøy vi tar i bruk på institusjoner uten at det nødvendigvis er en noen som er utdannet innen friluftsliv eller at vi har med noen personlig trener tilstede.

Dette fikk meg til å stille meg undrende til hvorfor vi ikke bruker musikken på denne måten, når forskningen legger frem at bruk av musikk kan ha klare positive effekter på samme måte som friluftsliv eller fysisk aktivitet. Dette gjelder også andre kreative aktiviteter. Vi må ikke ha en kunstner tilstede for å drive med håndverks aktiviteter, så for å bruke og legge til rette for musikkaktiviteter burde vi i teorien ikke ha behov for en musikkterapeut. Som miljøterapeut er jobben å legge til rette for endring og utvikling hos ungdommene i deres dagligliv på barnevernsinstitusjon. Vi må også huske at alle har ulike behov. Vi må finne det som fungerer for hver enkelt ungdom. Differensiert behandling er et utgangspunkt for god behandling. Musikken har som tidligere nevnt mange egenskaper som vi som miljøterapeuter kan utnytte i vårt arbeid. Videre vil jeg drøfte tre temaer/egenskaper musikken har som kan være relevant i arbeid med ungdom på barnevernsinstitusjon.

5.1 Agency / Handlekraft

Som nevnt tidligere er Agency en følelse av å ha kontroll over seg selv og sitt eget liv (Laiho, 2004). Agency er et spesielt viktig punkt for miljøterapeuter å ha fokus på i forhold til ungdommer som er under barnevernets omsorg. Dette fordi de kan føle at de mangler kontroll over livet sitt. En følelse av at livet er håndterbart bidrar til følelsen av sammenheng, derfor er agency et viktig aspekt i forhold til helse (Laiho, 2004, s.55). I intervjuer med ungdommer med barnevernserfaring finner Krüger (2012) at ungdom som har bodd på institusjon opplevde å ikke ha kontroll over sitt liv. Ungdommene forteller om følelser av makt misbruk, tap av selvstendighet og tap av handlingsfrihet. En av ungdommene sier:

«Da jeg kom til barnevernet ble jeg fra tatt min selvstendighet. Da var jeg ikke gammel nok til å ha lov til å tenke eller mene noen ting om mitt eget liv. Det var som de tok tøylene fra meg. Det er en ufattelig ekkel følelse å være så maktesløs over sitt eget liv. Det er noe av det verste

jeg har vært med på. Det er en følelse jeg aldri vil ha igjen.» (Krüger, 2012, s. 104). Dette er et veldig sterkt utsagn. Det er gode grunner til at ungdommer blir flyttet på institusjon, men vi som miljøterapeuter må klare å legge til rette for at ungdommer som bor der kjenner at de har medvirkning i sitt eget liv, i alle fall på de områder det er mulig å få til. Det er som Krüger (2012) skriver at vi må spørre oss selv om vi legger nok vekt på å settes oss inn i ungdommens perspektiver. Det er viktig å la de unge få slippe til med sine meninger, og at voksne lytter og forstår de unges handlinger (Krüger, 2012, s.107).

I teori om musikkens funksjoner peker Laiho (2004) på hvordan musikken kan gi ungdom en følelse av kontroll og autonomi fordi dette er noe de har mulighet til å styre i et hverdagsliv med mange ukontrollerbare variabler. Videre skriver Laiho (2004) om hvordan ungdommer lett kan bli overveldet av sine egne forventninger, men også de krav som de får fra omverdenen, fordi deres konsept av seg selv er ustabil og de ikke korrekt klarer å vurdere sine egne ferdigheter. Mens å ikke ha muligheten til å ha meningsfulle mål gir det motsatte problemet; kjedsomhet. Begge disse utfallene kan få en ungdom til å føle at de ikke bestemmer over sine liv (Laiho, 2004, s.55). I forhold til dette påpeker Saarikallio og Erkkilä (2007) at ved å bruke musikken som underholdning i situasjoner som ellers var begivenhetsløse som husarbeid o.l. unngikk ungdommen en følelse av kjedsomhet ved å spille musikk i bakgrunnen.

Musikk er en måte å kontrollere miljøet rundt seg på fordi ungdommen selv kan velge hvilke sanger de vil høre, hvor de vil spille og hvor høyt de ønsker at det skal være (Laiho, 2004). For ungdommer kan musikk være en av de få ting som de virkelig har kontroll over. (Laiho, 2004). I sine intervjuer med ungdom kommer Saarikallio og Erkkilä (2007) frem til at så lenge den musikalske aktiviteten var selvvalgt, fikk det alltid ungdommen til å føle seg bedre og endret humøret deres i en positiv retning (Saarikallio & Erkkilä, 2007, s. 95).

Når vi som miljøterapeuter ikke tillater ungdommen denne friheten, legger vi ikke vekt på ungdommens behov og ønsker. Vi tar fra ungdommen viktig handlingsfrihet fordi det er få ting de har kontroll over og/eller bestemmer i sin hverdag. De får spille på rommene sine, men de får aldri delt de sangene som kanskje kan fortelle oss noe om hvordan de har det. Ut ifra teori om musikkens funksjoner kan en slik praksis kanskje være uheldig. Bare ved at ungdommen får velge musikken han/hun ønsker å høre på når de gjør husarbeid kan gi de en følelse av autonomi (Laiho, 2004, s.55). Det kan være mer tjenlig å tillate ungdommen å ha denne kontrollen. Ved å være litt mindre rigide forhold til bruk av musikk i fellesarealet og legge opptil for eksempel bakgrunnsmusikk når man gjør husarbeid, har arbeidslag o.l., Kan

vi potensielt øke ungdommens motivasjon og gi en følelse av agency på et område i livet deres.

På den andre siden gjøres husarbeid oftest i fellesarealer. Min erfaring er det ikke tillat for ungdommen å spille sin egen musikk i fellesområdet. Bakgrunnen for dette er at ungdommens musikkpreferanser har en tendens til å være knyttet til deres rusidentitet. Ved å spille den musikken i fellesskapet med andre ungdommer som har de samme utfordringene i forhold til rus, kan føre til at ungdom føler på «russug». Erfaringer tilsier også at de «oppfordrer» hverandre til denne typen atferd for å opponere mot «systemet», autoriteter og behandlingen de mottar.

Laiho (2004) påpeker også at det er ikke bare handlinger og oppnåelser som gir følelsen av kontroll. Det å kontrollere eget humør og følelser er sentralt for at ungdommen skal føle at de har selvkontroll (Laiho, 2004, s. 56). Videre ønsker jeg å drøfte musikkens funksjon forhold til emosjons- og humørregulering.

5.2 Emosjons- og humørregulering

Laiho (2004) peker på at musikkens emosjonelle funksjon ser ut til å være den viktigste i ungdomstiden. Følelserrelaterte formål ser ut til å være det primære grunnlaget for å delta i musikkaktivitet. Grunnen til at musikk er brukt så hyppig i tenårene kan være fordi ungdomstiden er en periode som er spesielt emosjonell. Følelser hos ungdom har kortere varighet, men er betydelig sterkere enn hos voksne. Hart (2011) skriver at pubertetsperioden stiller krav til et nervesystem som er i stand til å balansere det autonome nervesystemet slik at stresset og usikkerheten av denne periode kan reguleres og tolereres (Hart, 2011, s.157). Ungdom går gjennom intense humørsvingninger og trenger verktøy som kan hjelpe dem å regulere følelser (Laiho, 2004, s. 56). Basert på intervjuer med ungdom om hvordan de bruker musikk kom Saarikallio og Erkkilä (2007) frem til at musikken blir aktivt brukt til å regulere humør. De fant at det var to hovedmål for bruk av musikk i humør regulering. Det første var behovet for å kontrollere egne følelser og det andre er et behov eller ønske om å føle seg bedre, disse målene kaller de «*Mood-control*» og «*mood improvement*». Videre identifiseres syv strategier ungdommen bruker, ved hjelp av musikk, for å oppnå de to hovedmålene. 1) Underholdning, 2) vekking, 3) sterk følelse, 4) avledning, 5) ventilerings/utløp (min oversettelse), 6) mentalt arbeid og 7) trøst (Saarikallio & Erkkilä, 2007, s. 96). De konkluderer med at musikk brukes allsidig i forhold til humør regulering. De skriver at musikken ga ungdommen ressurser til å

øke og gjenopprette velvære, og gjorde ungdommens følelsesliv mer variert og fargerikt. De mener at studiene demonstrerer at musikk har en imponerende kapasitet til å fremme emosjonell selvregulering (Saarikallio & Erkkilä, 2007, s. 105).

Selv om Laiho (2004) legger vekt på emosjonsregulering, og Saarikallio og Erkkilä (2007) vektlegger humør, så korrelerer funnene deres; Musikken innehar nyttige egenskaper for regulering av følelser og humør. Når vi skal utnytte denne kunnskapen i miljøterapeutisk arbeid bør det vurderes om ungdommene skal tillates å høre på den musikken de vil, når de vil og hvor høyt de vil. På den måten lar vi de utnytte musikken så effektivt som mulig når de har behov for dens regulerende funksjon.

På den ene siden viser litteraturen at musikken har egenskaper som ungdommene kan bruke som ressurs til å regulere følelser. Eksempelvis kan dette hjelpe ungdommen å roe seg ned når han/hun er sint eller frustrert, og unngå at det går utover menneskene rundt de i like stor grad. Vi ser dette i kommentaren til en av ungdommene Saarikallio og Erkkilä (2007) intervjuet. Her forklarer jenta hvordan å høre på musikken fungerer som ventilering (utløp) på en ikke-aggressiv måte: «*Somehow you like discharge the aggression to it [aggressive music], so that you don't have to do anything aggressive yourself*» (Saarikallio & Erkkilä, 2007, s. 99). Videre skriver de at å lytte til heavy metal eller annen aggressiv musikk på høyt volum virket velegnet til å ventilere sinne (Saarikallio & Erkkilä, 2007, s. 99). Denne typen atferd har jeg opplevd i praksis, hvor ungdommen spiller høy aggressiv musikk for å kommunisere til «oss voksne» at han/hun er sint eller frustrert. Dette er ikke bare en form for ventilering, men gir et godt utgangspunkt for samtale når ungdommen har roet seg ned. Denne typen strategi bruker ungdommen vanligvis alene i følge Saarikallio og Erkkilä (2007). Derfor blir ikke spørsmålet nødvendigvis om vi skal tillate de å spille denne musikken i fellesskapet, men heller om vi skal la de gå fra det de holder på med for å høre på musikk? Å få utløp for følelser er en viktig mestringsstrategi for ungdom (Chapman & Mullis, 1999, ref i Laiho, 2004, s. 58). Alle får utløp for negative følelser på ulike måter, men som Laiho (2004) skriver er det stor forskjell å ventilere følelser ved å skrike og gjøre kriminelle handlinger, og lytte til aggressiv musikk. Musikken muliggjør en sikker og akseptabel måte å gi uttrykk for vanskelige og misforståtte tanker og følelser (Laiho, 2004, s.58). Som miljøterapeuter er en av våre oppgaver å legge til rette for at ungdommer kan jobbe med sin utvikling og endring. Bruk av musikk for å gi uttrykk for aggresjon kan potensielt være et mål å jobbe mot for ungdommer som har vansker med å kontrollere sinne.

Et annet argument for å la ungdommen bruke musikken aktivt er strategien avledning (Saarikallio & Erkkilä, 2007). Her har ungdommen mulighet til å bruke musikken til å flytte fokuset vekk fra de negative følelsene han/hun har. Dette forklarer en av jentene i undersøkelsen: «*If you're in a terribly depressed mood, then, in my view, it's much nicer to start listening to something uplifting*» (Saarikallio & Erkkilä, 2007, s.99). På denne måten lar ikke ungdommen de negative følelsene ta overhånd, og kan endre humøret sitt, og potensielt gi seg selv motivasjon til å takle dagen bedre. Denne strategien kommer Saarikallio og Erkkilä (2007) frem til at blir brukt både alene og sammen med andre. Med utgangspunkt i dette har vi muligheten til å bruke musikken aktivt sammen med ungdommen. I situasjoner hvor en ungdom har en følelsesmessig utfordrende dag, kan det å ha deres favoritt musikk på i bakgrunnen mens man arbeider med dagens gjøremål være en metode å bruke for å støtte og hjelpe ungdommen til å mestre hverdagen. Favoritt musikk kan hjelpe ved å gi en følelse av velvære og stabilitet som gjøre det lettere å få positive følelser i forhold til seg selv og situasjonen man er i (Laiho, 2004, s. 57).

På den andre siden har vi, som nevnt tidligere, regler for bruk av musikk i fellesskapet for på barnevernsinstitusjoner for en grunn.

Det kommer, etter min mening, frem i de to siste «delkapitlene» at bruk av og spesielt lytting til musikk i fellesarealer, og alene bør være et diskusjonstema på institusjoner. Ikke bare mellom miljøterapeutene, men også i samspill med ungdommene. Vi bør bruke nysgjerrigheten vår i forhold til ungdommen og musikken de bruker. Å snakke med ungdommen om hvordan de kommuniserer gjennom musikkbruk kan være til nytte. For eksempel det å vite hva det betyr når en ungdom spiller heavy metal med høyt volum på rommet kan hjelpe oss å forstå hvordan vi skal handle i gitte situasjoner. Betyr det at han/hun vil være alene å jobbe seg gjennom sinne eller betyr det at ungdommen egentlig har et behov for å snakke med noen? Å ha en forståelse av hvordan den enkelte bruker musikk, og i hvilke situasjoner dette er, kan være av betydning for å forstå ungdommen og legge til rette for mer kontrollert og målrettet bruk av musikk.

5.3 Identitet

Ruud (1997) skriver at på den ene siden er identitet en persons kombinasjon av karakteristikk, som navn, alder, kjønn, yrke osv. På den andre siden har vi «det indre», opplevelsen av å være seg selv (Ruud, 1997, s. 5). Identitet er ikke noe statisk, ikke noe som er gitt oss engang for alle. Snarere er identitet noe vi skaper gjennom erfaringer og de hendelsene som vi finner

viktig for oss. Ved å sette disse inn i sammenheng, gir vi oss selv en mening i livet (Ruud, 1997).

Musikken kan være en måte for ungdommen å utforske og definere selvet på, men også få de til å føle seg mer som seg selv (Laiho, 2004). Videre skriver Laiho (2004) at musikken er et middel for å bli bedre kjent med seg selv og at musikken kan fremme selvinnsett (DeNora 1999, ref i Laiho 2004). Musikk kan også være en måte å styrke det eksisterende selvkonseptet, og støtter oppunder følelsen av å være den samme personen gjennom tid og sted (Laiho, 2004, s. 54).

Identitet ifølge Ruud (1997) handler også om hvor i verden man kommer fra og føler tilknytning til. Musikken kan utløse minner knyttet til spesifikke tider og steder, og på den måten kan musikkopplevelser være viktige knutepunkter i livet. Slik får musikken en funksjon med å fremkalle og organisere minner som knytter mennesker sammen, samtidig som den kan danne utgangspunkt for konstruksjon av et individuelt livsforløp (Ruud, 1997, s. 145). Ruud (1997) påpeker at musikken også har en viktig rituell funksjon. Eksempler på dette kan være sangene vi synger rundt juletider, bursdagssanger, musikkinnslag ved ulike seremonier og nasjonale feiringer, samt barnesangbøker, skolemusikk og ikke minst ungdomsmusikk er markeringer av livets stadier. Det virker også som musikkopplevelser er noe av det siste som forlater minnet når hukommelsen når man blir eldre. På den måten kan musikk inngå i et minnearbeid med den hensikt å skape helhet og kontinuitet i livet (Ruud, 1997).

Det er kjent at det å gå tur og å kjøre bil er gode «bli kjent arenaer», kanskje man kan løfte frem å høre på musikk sammen som en viktig samtalearena. Krüger (2012) skriver at å lytte til musikk i bilen kan sette gode rammer for samtalen og at musikken i seg selv kan fungere medierende (Krüger, 2012, s. 121). Som miljøterapeuter kan vi invitere til å snakke om musikk og høre på ungdommens musikklistor. Vi kan snakke om musikkminner og opplevelser for å styrke relasjonen mellom ungdom og miljøterapeut, å snakke om musikk kan være langt mindre truende enn seriøse ansikt-til-ansikt samtaler. Samtidig kan musikken være med i aktivt minnearbeid for ungdommen som kan hjelpe han/hun til å sortere minner og skape kontinuitet i sitt narrativ.

Et annet aspekt ved musikkens identitetsfunksjon er ifølge Ruud (1997) at ungdommens selvdefinisjon er knyttet til hvor de befinner seg i et større sosialt og kulturelt rom. Identitet handler om at individet ser seg selv i lys av hvordan andre oppfatter og bedømmer en. Gjennom en

refleksjonsprosess samler individet de andres vurderinger med sin egen selvoppfatning (Ruud, 1997, s.106, boka). Ungdommer forteller (Krüger, 2012) at de opplever at opphold på institusjon gir negative stempler som barnevernsbarn, kriminell, rusmisbruker eller atferdsproblemer. Flere av ungdommene viser et behov for å vise motstand mot slike fordommer og endre stemplet de har fått. «D9.1.32 *Jeg vil vise at jeg er mer enn å bare være en jævelunge*» (Krüger, 2012, s.100). Krüger (2012) mener at musikken er et redskap som kan endre oppfatninger om hva det vil si å være barnevernsbarn, og det vil kunne etableres nye konstruktive *barnevernsbarnidentiteter*. Spesielt ved å skape egen musikk og oppleve at de mestrer dette (Krüger, 2012).

Jeg opplever at ungdommer som kommer for å bo på institusjon har et veldig sterkt bånd til musikken de hører på. Men ofte er dette knyttet til tekster om rus, opplevelser av å høre på visse typer musikk når de ruser seg og på denne måten er musikk sterkt knyttet til deres rusidentitet. Ruud (1997) skriver at musikken blir en identitetsmarkør, en måte å markere seg på overfor «de andre» og ut ifra de reaksjoner de får fra andre danner de oppfatninger av seg selv (Ruud, 1997, s.106). Spesielt når ungdommen opponerer ved å spille musikk de ikke har tillatelse til ser vi det Ruud snakker om her. Både i form av at vi voksne reagerer negativt, men også at de andre ungdommene kan virke anerkjennende. Å arbeide med ungdommens rusidentitet er noe vi gjør aktivt på barnevernsinstitusjon. I dette endringsarbeidet kan musikken være nyttig både for å kartlegge ungdommens musikkhistorie og erfaringer, men også for å forklare ungdommen konsekvensene av å lytte til ulike typer musikk. Et eksempel her er å lytte til rap eller hiphop med tekster som bare omhandler rusmiddelbruk kan lede til russug og gjøre veien mot å bli rusfri vanskeligere. Ved hjelp av den kunnskapen kan ungdommen bevege seg i retning av å skape positive musikkerfaringer og nye musikalske vaner.

Det er flere aspektet ved musikkens identitetsfunksjon, men musikken sett forhold til ungdommenes historier mener jeg er spesielt relevant for ungdom på institusjon.

Andre måter å få inn mer musikk på institusjon

Å legge opptil at ungdommene kan reise på konsert opplevelser, både sammen og separat er en god måte å få mer musikk inn på barnevernsinstitusjoner. Sammen som en gruppe, kan dette skape gode fellesopplevelser og minner. Individuelt kan dette gi ungdommen gode relasjoner til miljøterapeuten, i en positiv setting som ungdommen ønsker. Uavhengig om det er sammen eller alene er dette en positiv aktivitet for ungdom å oppleve, mange av ungdommene

har ikke hatt sterke musikkopplevelser i edru tilstand. På denne måten gir vi de et innblikk i at en rusfri hverdag ikke nødvendigvis betyr en kjedelig og/eller vanskelig hverdag, men at det finnes gode ting å oppleve uten at rus er involvert.

En annen grunn som kan være relevant er at slike aktiviteter eller ting kan være ufattelig viktig for ungdommens integritet (Laiho, 2004). Videre skriver Laiho (2004) at konflikt mellom tenåringer og deres foreldre, eller i vårt tilfelle miljøterapeuter, oppstår fordi ungdom og voksne har ulike forestillinger om hva som er viktig og hvilke ting som må tas på alvor. Aktiviteter eller ting som kan virke meningsløst for voksne, som å gå på en spesiell konsert, kjøpe en spesiell CD eller høre på en spesifikk sang, kan være bemerkelsesverdig viktig for ungdommen. Dette kan være ting som ungdommen bruker for å definere seg selv, ved å ta lett på disse tingene truer man integriteten til ungdommen (Laiho, 2004, s. 54).

6.0 Oppsummering

Ungdomstiden er en utviklingsmessig turbulent tid uavhengig om man bor på institusjon eller ikke. I litteraturen jeg har studert kommer det frem at musikken har en spesielt viktig rolle av ungdommers hverdag i denne fasen i livet. I studiet mitt har jeg funnet at ungdom bruker musikken til å gi seg selv en følelse av agency i livet ved at musikken blir en måte å kontrollere deler av miljøet de befinner seg i. Videre fant jeg at ungdom aktivt bruker musikken til følelses- og humørregulering. Egenskapen musikken har til å speile og/eller avlede ungdommens tilstand gjør at denne måten å bruke musikk på er ledende grunnlag for konsumering av musikk i ungdomstiden. Musikken har også innvirkning når det kommer til ungdommens etablering av identitet. På den ene siden skaper musikk en narrativ ramme og er et gjennomgående element i livet fra høytider til barnesanger sunget av foreldre. På den andre siden er musikksmak en identitetsmarkør for ungdommen.

Gjennom å studere empiri innenfor fagfeltet har jeg forsøkt å svare på min problemstilling. *«Hvordan kan musikk brukes som ressurs i miljøterapeutisk arbeid med ungdom på barnevernsinstitusjon?»*.

Miljøterapi handler om å legge til rette for muligheter, så miljøterapeutens oppgave her handler om å tilrettelegge for tilgang til musikk i ungdommenes hverdag. Jeg tenker at vi til tider er rigide i forhold til lytting til musikk i fellesskap og kan bli mer liberale i forhold til ung-

dommens musikkbruk. Implementeringen trenger ikke være ved spesifikke tiltak. Miljøterapeuter bor med ungdommene, så på lik linje med bruk av friluftsliv og fysisk aktivitet kan musikken gjøres til en naturlig del av hverdagen.

Jeg vil gjøre leserne oppmerksom på at musikken har mange bruksområder. Selv om jeg i denne oppgaven hovedsakelig har fokusert på lytting til musikk, er mulighetene innen bruk av musikkaktiviteter store. Musikkaktiviteter som synging i unison, å lære seg instrumenter og spille sammen i band kan være viktige redskaper og har potensialer i forhold til læring, samspill, lek, mestring o.l. (Fugle, 2012; Halvorsen, 2010; Krüger, 2012). Dette gjelder også andre kreative aktiviteter som drama og dans. Jeg mener dette er ressursområder det bør settes mer fokus på. Vi trenger mer forskning om bruk av musikk med barn og unge i barnevernet. Dette kan gjennomføres av barnevernspedagoger og miljøterapeuter som kan resultere i mer vektlegging av alternative og/eller kreative aktiviteter i utdanningene. Barnevernsutdanningen og måten vi utøver yrket på er hele tiden i endring og utvikling av gode behandlingstilbud er en stor del av å forbedre norsk barnevern. Musikk er en uutnyttet ressurs som kan fremme differensiert behandling på institusjon. Vi må som utgangspunkt bruke ressursene som barn og unge allerede har og bruker i dette arbeidet.

7.0 Litteraturliste

Dalland, O. (årstall) *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Flaten, K. & Sollesnes, T. (2016). *Oppvekst og miljø. Barn og unges utvikling*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Fugle, G.K. (2012). *Rytmen mellom oss. Bruk av musikk i arbeid med barn og unge*. Førde: SKALD AS

Halvorsen, T. (2010). *Miljøarbeid – teori og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget

Hart, S. (2011). *Den følsomme hjernen*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Håkonsen, K.M. (2014) *Psykologi og psykiske lidelser*. Oslo: Gyldendal akademisk

Larsen, E. (2012). *Miljøterapi med barn og unge. Organisasjonen som terapeut*. Oslo: Universitetsforlaget.

Ruud, E. (1997). *Musikk og identitet*. Oslo: Universitetsforlaget.

7.1 Kilder hentet fra internett

Bakagiannis, S. & Tarrant, M. (2006) *Can music bring peopler together? Effects of Shared musikal preference on intergroup bias in adolescence*. Scandinavian Journal of Psychology.

Hentet fra: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9450.2006.00500.x/full>

Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester (barnevernloven)*. Hentet fra: <https://lov-data.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=bvl>

Christiansen, Ø., Bakketeig, E., Skilbred, D., Madsen, C., Skaale Havnen, K. J., Aarland, K. og BackeHansen E. (2015). *Forskningsskunnskap om barnevernets hjelpetiltak*, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU Vest). Hentet fra: https://www.bufdir.no/global/Forskningsskunnskap_om_barnevernets_hjelpetiltak_2015.pdf

Krüger, V. (2012). *Musikk – fortelling – fellesskap: En kvalitativ undersøkelse av ungdommers perspektiver på deltagelse i samfunnsmusikkterapeutisk praksis i barnevernsarbeid*, Doktoravhandling, Universitet i Bergen. Hentet fra: http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/6908/Dr.thesis_Viggo_Kruger.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Krüger, V., Bolstad, N. & Stige, B. (2016). *Hvorfor og hvordan utvikle musikkterapi i barnevernet? - Om tjenesteutvikling og forskning som samspillende sosiale praksiser*. Tidsskriftet for norsk barnevern 03-04/16 (Volum 93). Hentet fra: https://www.idunn.no/tnb/2016/03-04/hvorfor_og_hvordan_utvikle_musikkterapi_i_barnevernet_-_om

Krüger, V. & Stige, B. (2013). *Perspektiv på musikkterapi i barnevernet: - Musikk som ressurs for å fremme barn og unges deltagelse*. Tidsskriftet for norsk barnevern 02/2013 (volum 90). Hentet fra: https://www.idunn.no/tnb/2013/02/perspektiv_paa_musikkterapi_i_barnevernet_-_musikk_som_res

Laiho, S. (2004). *The Psychological Function of Music in Adolescence*. Nordic Journal of Music Therapy, 13(1). Hentet fra: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08098130409478097#aHR0cDovL3d3dy50YW5kZm9ubGluZS5jb20vZG9pL3BkZi8xMC4xMDgwLzA4MDk4MTMwNDA5NDc4MDk3P25lZWw2Nlc3M9dHJ1ZUBAQDA=>

Meld.st.7 (2014-2015). (2014) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015-2024*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/e10e5d5e2198426788ae4f1ecbbbbc20/no/pdfs/stm201420150007000dddpdfs.pdf>

NOVA Rapport 9/2014 – *Barnevern i Norge 1990-2010*. Hentet fra: <file:///C:/Users/malin/Downloads/Barnevern-i-Norge-R9-14-nett.pdf>

Representatforslag – 2016-2017- Dokument 8:97 S (2016-2017) *Representatforslag frå stortingsrepresentantane Anne Tingelstad Wøien og Kjersti Toppe om å implementere musikkterapi i helsetenesta og å auke den nasjonale utdanningskapasiteten*. Hentet fra:

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Representantforslag/2016-2017/dok8-201617-097s/?m=0>

Ruud, E. (red.) (2009:5). *Musikk I psykisk helsearbeid med barn og unge*. Skriftserie fra senter for musikk og helse. NMH-publikasjoner. Hentet fra: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/172682/Musikk_i_psykisk_helsearbeid_med_barn_og_unge.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Saarikallio, S. & Erkkilä, J. (2007) *The role of music in adolescents' mood regulation*. Psychology of music. Hentet fra: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0305735607068889>

Trevarthen, C., og Malloch, S. (2000). The dance of wellbeing. Defining the musical therapeutic effect. *Nordic Journal of Music Therapy*, 9(2). Hentet fra: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08098130009477996>

Van der Kolk, B. (2006): *Evaluation of a Theater – Based Youth Violence Prevention Program for Elementary School Children*. *Journal of School Violence* Vol 5(2). Hentet fra: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J202v05n02_03#aHR0cDovL3d3dy50YW5kZm9ubGluZS5jb20vZG9pL3BkZi8xMC4xMzAwL0oyMDJ2MDVuMDJfMDM/bmVIZEFjY2Vzcz10cnVlQE-BAMA